

Uitnodiging conferentie klimaatadaptatie

Samen vangen we de extremen op

Zeg eens eerlijk: help jij al mee? Om **onze omgeving** klimaatbestendig te maken? Met de organisatie waar je werkt. Of als persoon. Want, dat we steeds vaker te maken hebben met **extreem weer**, is nu wel duidelijk: die klimaatverandering stoppen we niet meer. Wel kunnen we ons gebied ertegen **wapenen**. Zodat hitte, extreme droogte en fikse buien niet direct bedreigend zijn voor de mensen die hier wonen en werken. Voor **jou en mij** dus!

Wat hebben we **nodig**? Drie dingen: **bewustwording, maatregelen en samenwerking**. Deze klimaatconferentie voorziet daarin: er passeren goede **ideeën** en inspirerende **voorbeeldprojecten** die jij over kunt nemen om bij te dragen aan een klimaatbestendige omgeving. Verder gaan we met elkaar in gesprek om ons uiteindelijk **samen te wapenen** tegen de gevolgen van extreem weer. Hoe motiveren we anderen en brengen we met elkaar een beweging op gang?

Want onze leefomgeving klimaatbestendig maken, dat kun je niet alleen.

Samen wapenen we ons **tegen de extremen!**

Dus laat je inspireren en doe mee! Meld je uiterlijk 2 november aan via dit [aanmeldformulier](#). Komt jouw collega ook graag mee? Stuur deze uitnodiging dan door en kom samen! Wel even allebei apart aanmelden.

Graag tot ziens op 29 november!

Met vriendelijke groet,
Marcel Houtzager, hoogheemraad

Datum: 29 november 2018

Tijdstip: 09.30 – 16.30 uur,
aansluitend borrel tot 18.00 uur

Locatie: Cars Jeans ADO-stadion
te Den Haag

Kosten: Gratis

Aanmelden: [Aanmeldformulier](#)
uiterlijk 2 november 2018

Meer informatie?
conferentie2018@hhdelfland.nl

Routeinformatie

Cars Jeans Stadion ADO Den Haag
Haags Kwartier 55
2491 BM Den Haag

De locatie is goed bereikbaar met OV, fiets en auto. Op het terrein bij het stadion is ruim voldoende gratis parkeergelegenheid. Klik [hier](#) voor een uitgebreide routebeschrijving.

Hoogheemraadschap van
Delfland

PROGRAMMA

08:45 – 09:20 uur **Ontvangst met koffie/thee**

09:30 Plenaire opening en ochtendprogramma

09:30 – 09:45 uur **Opening door hoogheemraad Marcel Houtzager**
Lancering beweging klimaatadaptatie

09:45 – 10:30 uur **Klimaatadaptatie is alleen mogelijk met gedragsbeïnvloeding** door Anjo Travaille [Bovenkamers].

Hoe overtuig je anderen om klimaatadaptief te handelen? Aan de hand van gedragspsychologie neemt Anjo ons mee in waarom het inbrengen van alleen kennis niet werkt maar 'slimme beïnvloeding' juist wel.

Help! Het wordt warmer, droger en natter tegelijk! door Rob Groenland [KNMI].

Het klimaat verandert, dat weten we. Maar is het echt zo erg? Rob praat ons bij aan de hand van de nieuwste inzichten.

10:30 – 11:00 uur **Paneldiscussie**

Wie is nou eigenlijk aan zet? Waar ligt de verantwoordelijkheid? Wat kunnen of moeten verschillende partijen doen? We gaan om de tafel met onder meer een gemeente, een woningbouwcorporatie, de tuinbranche en een projectontwikkelaar.

11:00 – 11:30 uur **Koffiepauze**

11:40 – 12:40 uur **Deelsessies ronde 1 & Klimaatplein**

12:45 – 13:45 uur **Lunch**

13:50 Middagprogramma

13:50 – 14:30 **Klimaatverandering kan ook leuk zijn!** door Anabella Meijer [Kanai].
Op een pakkende en humoristische wijze toont Anabella ons hoe je in vijf stappen naar een bloeiende toekomst gaat. Voor jou... én de planeet.

Hoe klimaatverandering fascineert door André Schaminée [Twynstra Gudde].

Ontwerpen en bouwen naar behoeften van de gebruiker – dat doen we toch al? André vertelt hoe Design thinking als nieuwe vorm van denken kan helpen om het nóg beter te doen.

14:45 – 15:45 uur **Deelsessies ronde 2 & Klimaatplein***

16:00 – 16:30 uur Afsluiting

Samen de schouders eronder: ondertekening van partnerships!
Diverse partijen spreken hun intentie uit voor samenwerking.

Slotdebat

Adri Bom-Lemstra [gedeputeerde provincie Zuid-Holland], Liesbeth van Tongeren [wethouder gemeente Den Haag] en Marcel Houtzager [hoogheemraad van Hoogheemraadschap van Delfland] geven hun visie op het klimaatbestendig maken van de regio.

16:30 – 18:00 uur **Netwerkborrel!**

*Gedurende dit tijdstip vindt bestuurlijk overleg plaats rondom thema klimaatadaptatie met bestuurders van provincie, gemeenten en waterschap uit de regio Delfland.

DEELSESSIES

1. **Jouw belang bij klimaatadaptatie - over bewustwording bereiken, een juiste afweging maken en de ander begrijpen.**

Wat doe je als de bodem ernstig verzakt en de riolering niet goed meer werkt? De gemeente PIJNACKER-NOOTDORP toont in samenwerking met landschapsarchitect FEDDES OLTHOF hun **aanpak en visie** voor de Pijnackerse wijk Klapwijk.

2. **Stresstesten & risicodialoog – over kwetsbaarheden in beeld brengen en hoe je het gesprek kan aangaan.**

We weten veel over de effecten van klimaatverandering, maar we weten het niet precies. De gemeente SCHIEDAM ging in samenwerking met adviesbureau NELEN & SCHUURMANS het gesprek met de buitenwereld aan. In een spel doen we het gesprek nog eens dunnetjes over. Geef je **wensen en prioriteiten** aan en kom erachter met wie jij **samenwerken** moet.

3. **Design thinking – een vernieuwde vorm van denken die ons gaat helpen op weg naar een klimaatbestendige regio.**

Wil jij **anders leren denken en kijken** naar de oplossing? Laat je inspireren door André Schaminée van het adviesbureau TWYNSTRA GUDDE en zoek de innovatieve samenwerking op.

4. **Binnenstedelijke verdichting en de opgaven voor klimaatadaptatie – over het omzetten van kwetsbaarheden door klimaatverandering naar kansen voor kwaliteitsverbetering van binnenstedelijke bouwlocaties.**

Aan de hand van een actuele casus daagt de PROVINCIE ZUID-HOLLAND je uit om mee te denken hoe je ook in dichtbebouwde gebieden klimaatadaptatieve maatregelen kunt nemen die bijdragen een aangename en gezonde **leefomgeving**.

5. **Klimaatshade: voorkomen, compenseren of verzekeren? - een verkenning naar de grens tot waar de publieke verantwoordelijkheid van het voorkomen van klimaatshade reikt en waar particuliere verantwoordelijkheid start.**

Weet jij of je **verzekerd** bent voor schade als gevolg van klimaateffecten? Wordt bijgepraat door het VERBOND VAN VERZEKERAARS en de UNIE VAN WATERSCHAPPEN en ga het gesprek aan over hoe we als **maatschappij** tegen dit vraagstuk aan (willen) kijken.

6. **Klimaatadaptatie in stedelijk gebied – gezond verstand of een becijferde afweging?**

Zijn we ons bewust van het klimaatrisico? En wie is de eigenaar? De gemeente ROTTERDAM en DELFLAND neemt je mee in een discussie over de zin en onzin van **economische analyse in klimaatbeleid** aan hand van de concrete cases waaronder de Rotterdamse wijk Spangen.

7. **Leefstijlen en gedragsbeïnvloeding – over klimaatadaptatie als maatschappelijke opgave in de fysieke leefomgeving.**

SAMR laat je kennis maken met verschillende leefstijlen binnen het domein klimaatadaptatie en hoe jij in jouw rol als intermediair deze diverse doelgroepen kan bereiken en activeren op weg naar een klimaatbestendige regio.

8. **Woningcorporaties en klimaatadaptatieve maatregelen – over wat zij kunnen doen en wat hun drijfveren zijn.**

Een woningcorporatie laat aan de hand van een aantal best-practices zien hoe woningcorporaties in **samenwerking** met gemeenten en andere partijen hun **bijdrage** kunnen leveren aan een klimaatbestendige leefomgeving.

KLIMAATPLEIN

Laat je **inspireren!** Parallel aan de deelsessies is ook het Klimaatplein geopend. Hier kun je kennismaken met best-practices op het gebied van klimaatadaptatieve maatregelen van adviesbureaus, productleveranciers en overheden. In de vorm van **'lightning talks'** en korte pitches worden in een huiskamersetting projecten toegelicht en producten getoond. Op het Klimaatplein zijn verschillende smart solutions te vinden zoals rainlevelr, polderdak en ondergrondse waterberging en worden diverse thema's belicht aan de hand van concrete projecten (bijv. hittestress, bodemdaling, inrichting openbare ruimte en school/speelpleinen). Ga in gesprek, inspireer en adviseer elkaar! Het Klimaatplein staat voor **verbinding** van partijen!

SPREKERS

Anjo Travaille

Slimmer en duurzamer is waar Anjo Travaille voor gaat. Hij werkt aan een gezonde en eerlijke leefomgeving voor nu en voor later. Zijn vertrekpunt is twintig jaar werkervaring op het gebied van besluitvorming in de fysieke leefomgeving, gecombineerd met inzichten vanuit de neurowetenschappen en de psychologie.

Rob Groenland

Rob Groenland studeerde Meteorologie en fysische Oceanografie aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Bij het KNMI geeft hij les in het vak meteorologie en is hij werkzaam in de klimaatdienstverlening. Internationaal is hij betrokken bij de IPCC-activiteiten (klimaatpanel van de VN) vanuit het KNMI.

Anabella Meijer

Anabella Meijer werkt als visueel consultant. Complexiteit omzetten in aantrekkelijke tekeningen en verhalen, doet zij aan de lopende band. Daarnaast houdt zij zich al drie jaar bezig met psychologie en communicatie rond klimaatverandering en schreef zij het boek 'Eerste Hulp bij Klimaatverandering', het enige boek over klimaatverandering waar je BLIJ van wordt.

André Schaminée

André Schaminée is afgestudeerd als planoloog. Zijn drive is om vanuit de leefwereld van mensen oplossingen te vinden voor de vraagstukken van vandaag en morgen. Om zaken niet ingewikkelder te maken dan ze zijn en niet te berusten als er een discrepantie is tussen iets goed doen en het goede doen. Hij combineert de kracht van ontwerp en beeldende kunst met kennis van samenwerken en veranderen.